

- ▶ *Etusivulle*
- ▶ *Haku*
- ▶ *StakesUutiset*
- ▶ *Tiedotteet*
- ▶ *Tapahtumakalenteri*
- ▶ *Hankkeet*
- ▶ *Tilastot ja rekisterit*
- ▶ *Julkaisut*
- ▶ *Perustiedot Stakesista*
- ▶ *Palaute*

© Stakes 2002
Tuotanto ja toimitus Stakes Viestintä

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilasasiakirjasanasto

Sanaston termitietueet on ryhmitelty seuraavasti:

1. Sosiaali- ja terveydenhuollon peruskäsitteitä
2. Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluprosessi
  - 2.1 Erilaisia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja
  - 2.2 Asiakas ja asiakkuus
  - 2.3 Palvelujen järjestäjä ja tuottaja
  - 2.4 Palveluprosessi ja palvelutapahtuma
  - 2.5 Palvelun vireillepano
3. Palveluprosessin ja -tapahtuman dokumentointi
  - 3.1 Asiakirja ja arkistointi
  - 3.2 Asiakasasiakirja ja potilasasiakirja
4. Tietoturvaan liittyviä käsitteitä
5. Muita käsitteitä

[Johdanto](#) [Lukuohje](#) [Käsitekaaviot](#) [Sanastot](#)
[Hakemisto](#)

---

1. Sosiaali- ja terveydenhuollon peruskäsitteitä

1

sosiaalihuolto

sv: socialvård; socialtjänst

en: social welfare

organisoitu toiminta, jonka tarkoituksena on taata yhteiskunnan jäsenille riittävät **sosiaalipalvelut** ja toimeentuloturvaan kuuluvat taloudelliset avustukset

Vrt. [käsitekaavio](#).

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

2

terveydenhuolto

sv: hälso- och sjukvård

en: health care; healthcare

organisoitu toiminta, jonka tarkoituksena on taata yhteiskunnan jäsenille riittävät terveyden- ja sairaanhoidon palvelut

Vrt. [käsitekaavio](#).

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

3

erikoissairaanhoido

sv: specialiserad sjukvård; specialsjukvård ;
specialistsjukvård

en: specialized health care

lääketieteen ja hammaslääketieteen erikoisaloilla
tehtävä sairaanhoito

- Nykyisen lain mukaan erikoissairaanhoidoa on lääketieteen ja hammaslääketieteen erikoisalojen mukainen sairauden ehkäisyyn, tutkimiseen ja hoitoon, lääkinnälliseen pelastustoimintaan sekä lääkinnälliseen kuntoutukseen kuuluva toiminta (ks. Erikoissairaanhoidolaki 1 §). Yleislääketieteen erikoislääkärin antamaa hoitoa ei kuitenkaan katsota erikoissairaanhoidoksi.
- Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksessa pidetään yllä luettelo lääketieteen ja hammaslääketieteen erikoisaloista.

Vrt. **käsitekaavio**.

Alkuun | **Hakemistoon**

4

sosiaalityö

sv: socialt arbete *n*

en: social work

ammattillinen työ, jonka tarkoituksena on edistää sosiaalista hyvinvointia ja ehkäistä, vähentää tai poistaa yksilöiden ja yhteisöjen sosiaalisia ongelmia

- Sosiaalityöhön kuuluu muun muassa ohjausta,

neuvontaa ja yksilöiden, perheiden tai yhteisöjen sosiaalisten ongelmien selvittämistä. Sosiaalityöllä pyritään parantamaan **asiakkaiden** selviytymisen edellytyksiä ja elämänlaatua.

Sosiaalihuollossa tehtävä sosiaalityö kuuluu lakisääteisiin **sosiaalipalveluihin**.

Sosiaalityötä tehdään myös esimerkiksi osana terveydenhuollon palveluja ja kouluissa annettavia palveluja.

Vrt. **käsitekaavio**.

Alkuun | **Hakemistoon**

5

hoitotyö <terveyden- ja sairaanhoito>

sv: omvårdnad; omvårdnadsarbete *n*; vårdarbete
n; vård

en: nursing care; nursing; < caring; ~nursing
services

ammattillinen työ, jonka tarkoituksena on auttaa ihmistä edistämään terveyttään ja tulemaan toimeen sairautensa ja sen aiheuttamien rajoitusten kanssa elämänkaaren kaikissa vaiheissa

- Hoitotyön menetelmät vaihtelevat ihmisen terveydentilan, toimintakyvyn, elämäntilanteen ja ympäristön mukaan. Hoitotyötä voidaan tehdä niin yksilöiden, perheiden kuin yhteisöjenkin parissa.

Vrt. **käsitekaavio**.

Alkuun | **Hakemistoon**

2. Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluprosessi

2.1. Erilaisia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja

6

palvelu

sv: tjänst; service

en: service

organisoidun toiminnan tuloksena syntyvä aineeton hyödyke **tarpeiden** tyydyttämiseksi

- Palvelun tuottamiseen ja toimittamiseen sisältyy usein myös aineellisten hyödykkeiden eli tuotteiden toimittamista ja käyttöä.
- **Sosiaali-** ja **terveydenhuollossa** esiintyviä termejä peruspalvelu ja erityispalvelu ei suositeta käytettäväksi, koska niiden käyttö arvottaa annettavia palveluja.

Vrt. käsittekaaviot "**Palvelu**", "**Asiakas**" ja "**Palveluprosessi**".

Ks. myös **Sosiaali- ja terveydenhuollon käsitteitä tietojärjestelmien suunnittelua varten**

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

7

sosiaalipalvelu

sv: social service

en: social service

sosiaaliturvaan kuuluva **palvelu**

- Sosiaaliturvalla tarkoitetaan kaikkia niitä keinoja, joilla yhteiskunta pyrkii takaamaan jäsentensä hyvinvoinnin erilaisten sosiaalisten riskien varalta.

Vrt. käsitekaaviot "**Sosiaali- ja terveydenhuolto**" ja "**Palvelu**".

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

8

laitospalvelu < **sosiaali- ja terveydenhuolto** >

sv: ~sluten vård; ~slutenvård; ~institutionsvård;
~anstaltsvård

en: > inpatient service (terveydenhuollossa); > inpatient service (terveydenhuollossa); ~institutional care; ~residential care

yhtäjaksoisen, ympärivuorokautisen **palveluvastuun** alainen **palvelu**, johon kuuluu **sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksikössä asiakkaalle** annettava täysihoito

- Terveysthuollossa päätöksen asiakkaan ottamisesta laitospalvelujen piiriin tekee yleensä lääkäri, kun taas sosiaalihuollossa päätöksiä tekevät eri ammattiryhmien edustajat.
- Tässä sanastossa on sosiaalihuollon laitoshuolto-käsitteen ja terveydenhuollon laitoshuolto- ja vuodeosastohoito-käsitteiden sijasta haluttu tuoda esille molempiin aloihin soveltuva käsite laitospalvelu. Käsite viittaa

palvelumuotoon, ei fyysiseen paikkaan, jossa palvelua annetaan. Sekä sosiaali- että terveydenhuollossa käytetään kuitenkin mieluummin termiä laitoshoido kuin laitospalvelu silloin, kun palvelun antamiseen liittyy pakkoa, kuten **tahdosta riippumattomassa** tai **tahdonvastaisessa hoidossa**.

Vrt. **käsitekaavio**.

Ks. myös **Sosiaali- ja terveydenhuollon käsitteitä tietojärjestelmien suunnittelua varten**

Alkuun | **Hakemistoon**

9

avopalvelu < **sosiaali- ja terveydenhuolto** >

sv: öppenvårdstjänst; ~öppen vård; ~öppenvård

en: open service; open care services *pl*; open services *pl*; drop-in service; drop-in facility; > ambulatory care (terveydenhuollossa); > outpatient service (terveydenhuollossa); > out-patient service (terveydenhuollossa); ~outpatient care (terveydenhuollossa)

palvelu, jonka antamiseen ei liity yhtäjaksoista, ympärivuorokautista **palveluvastuuta sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksikössä**

- Avopalveluja voivat olla sekä toimintayksiköissä annettavat palvelut (esim. vastaanotto- ja poliklinikkapalvelut) että toimintayksiköiden ulkopuolella annettavat palvelut (esim. kotipalvelu). Joihinkin avopalveluihin, kuten päiväsairaalapalveluihin

ja vanhusten kotipalveluihin, voi kuulua myös ateria- ja asumispalveluja.

Avopalvelutoiminnaksi katsotaan nykyisin myös ns. intervalli- eli jaksoittaishoidot, joissa avo- ja laitospalvelujaksot vuorottelevat.

- Tässä sanastossa on sosiaalihuollon avohuolto-käsitteen ja terveydenhuollon avohoito-käsitteen sijasta haluttu tuoda esille molempiin aloihin soveltuva käsite avopalvelu.

Vrt. **käsitekaavio**.

Ks. myös **Sosiaali- ja terveydenhuollon käsitteitä tietojärjestelmien suunnittelua varten**

Alkuun | **Hakemistoon**

10

harkinnanvarainen palvelu < **sosiaali- ja terveydenhuolto** >

sv: behovsprövd tjänst; behovsprövd service;
tjänst enligt prövning; service enligt prövning

en:

sosiaali- ja terveydenhuollon palvelu, jonka järjestäminen tai antaminen perustuu tarveharkintaan

- Harkinnanvaraiset palvelut perustuvat joko **yleiseen palvelujen järjestämisvelvollisuuteen** tai vapaaehtoiseen palvelujen järjestämiseen. **Palvelujen järjestäjien** asettamat tarveharkintaperusteet vaihtelevat eri palvelumuodoissa.
- Esimerkkejä harkinnanvaraisista palveluista:

- Kunta voi harkintansa mukaan päättää järjestää ilmaisen ateriapalvelun kaikille kuntansa rintamamiehille tai tietyt edellytykset täyttävälle rintamamiehille.
- Yritys voi harkintansa mukaan päättää järjestää ilmaisen hammashuollon kaikille työntekijöilleen tai tietyt edellytykset täyttävälle työntekijöille.

Vrt. [käsitekaavio](#).

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

11

ei-harkinnanvarainen palvelu <sosiaali- ja terveydenhuolto>

sv: tjänst utan behovsprövning; service utan behovsprövning; icke behovsprövad tjänst; icke behovsprövad service

en:

sosiaali- ja terveydenhuollon palvelu, jonka järjestäminen tai antaminen ei perustu tarveharkintaan

- Ei-harkinnanvaraisia palveluja on annettava muun muassa **subjektiivisen oikeuden** perusteella tai **palvelujen järjestäjän** tai **tuottajan** omien ohjeiden ja menettelytapojen perusteella.

Vrt. [käsitekaavio](#).

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

12

subjektiivinen oikeus <sosiaali- ja terveydenhuolto>

sv: subjektiv rätt

en: subjective right

erityinen lakisääteinen oikeus saada **sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja**

- Subjektiiviset oikeudet ovat valtakunnallisia, ja nykyisen lainsäädännön mukaan ne koskevat pääosin sosiaalihuoltoa. Subjektiiviseen oikeuteen perustuvissa palveluissa **palvelujen järjestäjä** ja **tuottaja** eivät voi noudattaa tarveharkintaa; ks. myös **ei-harkinnanvarainen palvelu**.
- Esimerkkejä nykyisistä subjektiivisista oikeuksista: alle kouluikäisten oikeus päivähoidon, oikeus kehitysvammalain mukaiseen erityishuoltoon kuuluvaan opetukseen, oikeus eräisiin vaikeavammaisille järjestettäviin palveluihin, lastensuojelun **jälkihuollossa** olevan nuoren oikeus asuntoon.

Vrt. **käsitekaavio**.

[Alkuun](#) | **[Hakemistoon](#)**

13

palveluasuminen

sv: serviceboende *n*

en: service housing

asumismuoto, jossa **palvelujen tuottaja** tarjoaa **asiakkaille** palvelukokonaisuuden, johon kuuluu vakituisen oman asunnon lisäksi jokapäiväiseen selviytymiseen liittyviä **palveluja**

- Palveluasumista voidaan tarjota asiakkaille joko kunnan **sosiaalipalveluja** koskevan järjestämisvelvollisuuden perusteella tai yksityisesti.
- Palveluasumiseen tarkoitetun palvelutalon voi omistaa joko valtio, kunta tai yksittäinen henkilö, mutta myös jotkut edellä mainituista omistajista yhdessä (ns. sekaomistus). Asiakas voi asua palvelutalossa joko omistus- tai vuokra-asunnossa.
- Kunnan sosiaalipalveluna järjestettävä palveluasuminen voi olla **laitospalvelua** tai **avopalvelua**.
- Katso palveluasumisen alakäsitteitä ja jakoperusteita myös kaaviosta 3.

Vrt. **käsitekaavio**.

Alkuun | Hakemistoon

2.2. Asiakas ja asiakkuus

14

asiakas

sv: klient

en: client

palvelujen tai tuotteiden vastaanottaja

- Asiakas voi olla luonnollinen henkilö, henkilöryhmä tai organisaatio.

Tietojärjestelmien kannalta asiakas voi olla jopa kone tai laite.

- **Palvelujen tuottajan** näkökulmasta asiakkaita ovat sekä todelliset (faktiset asiakkaat) että mahdolliset palvelujen vastaanottajat (potentiaaliset asiakkaat), jotka yhdessä muodostavat palvelujen tuottajan asiakaskunnan. Samoin palvelujen tuottajan näkökulmasta asiakkaita ovat **palvelun maksajat**, kuten kunta, kuntayhtymä, valtio, vakuutusyhtiöt ja yksityiset säätiöt.

Vrt. **käsitekaavio**.

Ks. myös **Sosiaali- ja terveydenhuollon käsitteitä tietojärjestelmien suunnittelua varten**

Alkuun | **Hakemistoon**

15

potilas

sv: patient

en: patient

terveydenhuollon asiakas, jolla on terveydentilaa koskevia ongelmia

Vrt. **käsitekaavio**.

Ks. myös **Sosiaali- ja terveydenhuollon käsitteitä tietojärjestelmien suunnittelua varten**

Alkuun | **Hakemistoon**

16

itsehoitoasiakas

sv: egenvårds klient

en: self-care client

sosiaali- ja **terveydenhuollon asiakas**, joka **palvelujen tuottajan** neuvonnassa huolehtii omasta hyvinvoinnistaan ja siihen liittyvistä **tarpeistaan**

- Henkilöstä, joka oma-aloitteisesti hoitaa itseään niin, ettei **palvelujen tuottaja** ole mukana hoitoprosessissa, tulisi käyttää nimitystä itsehoitaja.
- Itsehoidosta käytetään ruotsin kielessä myös nimitystä självvård.

Vrt. **käsitekaavio**.

Alkuun | **Hakemistoon**

17

rekisteröity asiakas

sv: registrerad klient

en: registered client

asiakas, josta rekisteröidään tunnistetietoja **palveluprosessin** aikana; ks. myös **tunniste**

- **Sosiaali-** ja **terveydenhuollon** asiakas rekisteröidään yleensä joko nimen ja henkilötunnuksen (HETU) avulla tai muulla tietojärjestelmää varten erityisesti luodulla **asiakastunnisteella**.
- Kaikista asiakkaista pyritään palveluprosessin

aikana rekisteröimään luotettavin henkilöllisyyteen viittaava asiakastunniste. Sen avulla voidaan varmimmin yhdistää oikein asiakkaat ja heille annettavat **palvelut** esimerkiksi ajanvarausta, suunnittelua, seurantaa ja laskutusta varten.

- Muulla kuin henkilötunnuksella rekisteröityjä asiakkaita ovat muun muassa henkilöt, joilla ei ole henkilötunnusta (esim. vastasyntyneet lapset ja sellaiset ulkomaalaiset asiakkaat, joilla ei ole henkilötunnusta), sekä henkilöt, jotka eivät jostain syystä kykene, muista tai suostu ilmoittamaan henkilötunnustaan (esim. tajuttomat potilaat).

Vrt. **käsitekaavio**.

Alkuun | Hakemistoon

18

rekisteröimätön asiakas

sv: oregistrerad klient

en: unregistered client

asiakas, josta ei rekisteröidä tunnistetietoja **palveluprosessin** aikana; ks. myös **tunniste**

- Rekisteröimättömästä asiakkaasta ei jää **palvelujen tuottajalle** mitään **asiakastunnistetta**, jonka perusteella annettu **palvelu** voitaisiin yhdistää asiakkaaseen. **Palvelutapahtumalle** voidaan kuitenkin antaa tunniste, jota käytetään esimerkiksi **suoritteiden** tilastoinnissa.
- Rekisteröimättömiä asiakkaita on erityisesti erilaisissa **sosiaalihuollon**

neuvontatilanteissa, joissa palvelun antamisen kannalta ei ole tarpeen rekisteröidä asiakkaan henkilötietoja tai joissa asiakas itse kieltää henkilöllisyytensä rekisteröinnin.

Vrt. [käsitekaavio](#).

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

19

palvelun maksaja; maksaja

sv: < betalare

en: organisation in charge of expenses; person in charge of expenses; < payer; > third-party payer

organisaatio tai yksittäinen henkilö, joka vastaa **asiakkaalle** annetun **palvelun** aiheuttamista kustannuksista

- **Sosiaali-** ja **terveydenhuollossa** asiakkaalle annetut palvelut voi maksaa esimerkiksi asiakas itse, joku muu henkilö, kunta, kuntayhtymä, valtio, vakuutuslaitos, yksityinen yhteisö tai sosiaali- ja terveydenhuollon **toimintayksikkö**. Yhdelle asiakkaalle annetun palvelun maksajia voi olla useita.

Vrt. [käsitekaavio](#).

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

20

palvelun tilaaja; tilaaja

sv: < köpare

en: < purchaser

organisaatio tai yksittäinen henkilö, joka varaa

palvelun asiakkaalle

- Palvelun tilaajana voi olla asiakas itse, ulkopuolinen henkilö tai organisaatio. **Sosiaali- ja terveydenhuollossa** työntekijää, joka varaa tarvittavat voimavarat ja ajan asiakkaan vastaanottavassa organisaatiossa, ei kuitenkaan pitäisi nimittää palvelun tilaajaksi vaan esimerkiksi tilauksen vastaanottajaksi tai ajanvaraajaksi.

Vrt. käsitekaavio.

Ks. myös **Sosiaali- ja terveydenhuollon käsitteitä tietojärjestelmien suunnittelua varten**

Alkuun | Hakemistoon

21

yhteyshenkilö < sosiaali- ja terveydenhuolto >

sv: kontaktperson

en: contact person

henkilö, jonka **sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas** ilmoittaa asioittensa hoitajaksi mahdollisia **palveluprosessin** aikana esiin tulevia ongelmatilanteita varten

- Nimitystä yhteyshenkilö käytetään erityisesti terveydenhuollossa. Yhteyshenkilö voi olla

esimerkiksi asiakkaan lähiomainen, laillinen edustaja tai muu **läheinen henkilö**.

Vrt. **käsitekaavio**.

Alkuun | **Hakemistoon**

22

läheinen henkilö <soiaali- ja terveydenhuolto>

sv: närstående; ~anhörig

en: close person; ~relative

- Läheinen henkilö tarkoittaa **sosiaali-** ja **terveydenhuollossa** ketä tahansa **asiakkaalle** esimerkiksi sukulaisuuden, tuttavuuden tai muun yhteenkuuluvuuden perusteella läheistä henkilöä.
- Nimitystä läheinen henkilö käytetään eri yhteyksissä sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännöissä. Terveystenhuollossa nimitys tarkoittaa asiakkaan **yhteyshenkilöä palveluprosessin** aikana. Läheisen henkilön nimeäminen perustuu asiakkaan omaan ilmoitukseen. Sosiaalihuollossa läheinen henkilö liittyy asianosaisuuteen (ks. **asianosainen**) ja kuulemismenettelyyn (ks. **kuultava**). Sosiaalihuollon **palvelujen tuottajan** täytyy päätöksenteossaan ja toiminnassaan ottaa huomioon asiakkaalle läheiset henkilöt huolimatta siitä, ilmoittaako asiakas heidät vai ei.

Vrt. **käsitekaavio**.

Alkuun | **Hakemistoon**

23

asianosainen

sv: part

en: interested party; party concerned; parties *pl*
involved; < party

henkilö tai yhteisö, jonka oikeutta, etua tai
velvollisuutta asian käsittely koskee

Vrt. [käsitekaavio](#).

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

24

kuultava

sv: person som skall höras; part som skall höras

en: person to be heard; party to be heard

henkilö tai yhteisö, jonka mielipiteen asian käsittelijä
on velvollinen ottamaan huomioon

Vrt. [käsitekaavio](#).

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

25

huoltaja

sv: vårdnadshavare

en: custodian; person having custody; < provider;
< supporter

henkilö, joka vastaa alaikäisen hoidosta, kasvatuksesta, valvonnasta ja huolenpidosta

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

26

holhooja

sv: förmyndare

en: guardian

henkilö, joka huoltajuuden tai oikeuden päätöksen perusteella hoitaa vajaavaltaisen omaisuutta ja edustaa vajaavaltaista omaisuuteen liittyvissä asioissa; vrt. **huoltaja**

- Vajaavaltaisiksi katsotaan nykyisen lainsäädännön mukaan henkilöt, joilla ei ole täyttä oikeustoimikelpoisuutta, eli alaikäiset (alle kahdeksantoistavuotiaat) sekä ne, jotka tuomioistuimien on katsonut kykenemättömiksi hoitamaan omaisuuttaan.
- Holhoojan tulee valvoa kaikkia vajaavaltaiselle kuuluvia varallisuusarvoisia etuuksia, joihin myös sosiaalietuudet kuuluvat.

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

27

asiakkuus

sv: klientskap *n*; klientförhållande *n*

en:

palvelun vireillepanon seurauksena syntyvä **asiakkaan** ja **palvelujen tuottajan** välinen vuorovaikutussuhde

- Asiakkuuden syntyminen **sosiaali-** ja **terveydenhuollossa** edellyttää sitä, että ehdot **palvelujen** piiriin ottamisesta täyttyvät (asiakkuuden ehdot).

Vrt. **käsitekaavio**.

Ks. myös **Sosiaali- ja terveydenhuollon käsitteitä tietojärjestelmien suunnittelua varten** sekä **Satakunnan Makropilotin käsitelmärittelyjä**

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

28

yksilöasiakkuus

sv: individuellt klientskap *n*

en:

asiakkuus, jossa **asiakkaana** on vain yksi yksittäinen henkilö

Vrt. **käsitekaavio**.

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

29

perheasiakkuus

sv: familjeklientskap *n*

en:

asiakkuus, jossa **asiakkaana** on perheen tai sen osan muodostava henkilöryhmä

Vrt. **käsitekaavio**.

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

30

hoitosuhde

sv: vårdförhållande *n*

en: < specialist-client relationship; > doctor-patient relationship (terveydenhuollossa); > nurse-patient relationship (terveydenhuollossa)

tietyyn **palveluvastuuseen** liittyvä **sosiaali-** ja **terveydenhuollon ammattihenkilön** ja **asiakkaan** luottamuksellinen vuorovaikutussuhde

Vrt. **käsitekaavio**.

Ks. myös **Sosiaali- ja terveydenhuollon käsitteitä tietojärjestelmien suunnittelua varten** sekä **Satakunnan Makropilotin käsitelmärittelyjä**

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

2.3 Palvelujen järjestäjä ja tuottaja

31

palvelujen järjestäjä

sv: omskriv i svenskan, t.ex. staten står för vården av AIDS-sjuka

en: service organiser

organisaatio tai yksittäinen henkilö, joka luo **palvelujen tuottajalle** sen tarvitsemat taloudelliset ja toiminnalliset edellytykset

- Palvelujen järjestäjiä ovat esimerkiksi valtio, kuntayhtymät, kunnat ja työnantajat sekä monet yksityiset yritykset, säätiöt ja järjestöt. Palvelujen järjestäjä voi olla myös yksittäinen henkilö: yksityinen ammatinharjoittaja, kuten fysioterapeutti, on omassa elinkeinotoiminnassaan yhtä aikaa sekä palvelujen järjestäjä että palvelujen tuottaja.

Vrt. **käsitekaavio**.

Ks. myös **Sosiaali- ja terveydenhuollon käsitteitä tietojärjestelmien suunnittelua varten**

Alkuun | **Hakemistoon**

32

yleinen palvelujen järjestämisvelvollisuus

<sosiaali- ja terveydenhuolto>

sv: allmän skyldighet att anordna service

en: general responsibility to organise services;

~obligation to organise services

palvelujen järjestäjän lakisääteinen velvollisuus huolehtia valitsemallaan tarkoituksenmukaisella tavalla laissa mainittujen **sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen** saatavuudesta

- Yleinen palvelujen järjestämisvelvollisuus koskee lähinnä julkisia palvelujen järjestäjiä kuten valtiota, kuntia ja kuntayhtymiä. Työterveyshuoltoa koskevan lain mukaan niin julkisen kuin yksityisenkin alan työnantajien on järjestettävä laissa mainitut terveydenhuoltopalvelut kaikille työntekijöilleen.
- Niiden palvelujen antamisessa, jotka kuuluvat yleisen järjestämisvelvollisuuden piiriin, voidaan noudattaa **asiakkaisiin** liittyvää tarveharkintaa; ks. myös **harkinnanvarainen palvelu**.

Vrt. **käsitekaavio**.

Ks. myös **Sosiaali- ja terveydenhuollon käsitteitä tietojärjestelmien suunnittelua varten**

Alkuun | **Hakemistoon**

33

erityinen palvelujen järjestämisvelvollisuus

< **sosiaali- ja terveydenhuolto** >

sv: speciell skyldighet att anordna service

en: special responsibility to organize services;

~obligation to organise services

palvelujen järjestäjän lakisäateinen velvollisuus huolehtia lainsäätäjän määräämällä tavalla tiettyjen laissa mainittujen **sosiaali-** ja **terveydenhuollon palvelujen** saatavuudesta

- Erityinen palvelujen järjestämisvelvollisuus koskee tällä hetkellä vain julkisia palvelujen

järjestäjiä, kuten valtiota, kuntia ja kuntayhtymiä, eikä sen piiriin kuuluvien palvelujen antamisessa voida noudattaa **asiakkaisiin** liittyvää tarveharkintaa; ks. myös **ei-harkinnanvarainen palvelu** ja **subjektiivinen oikeus**.

Vrt. **käsitekaavio**.

Ks. myös **Sosiaali- ja terveydenhuollon käsitteitä tietojärjestelmien suunnittelua varten**

Alkuun | **Hakemistoon**

34

palvelujen tuottaja

sv: serviceproducent

en: service provider

organisaatio tai yksittäinen henkilö, joka saa aikaan **palveluja**

Vrt. **käsitekaavio**.

Ks. myös **Sosiaali- ja terveydenhuollon käsitteitä tietojärjestelmien suunnittelua varten**

Alkuun | **Hakemistoon**

35

toimintayksikkö

sv: verksamhetsenhet

en: unit

organisaatioyksikkö, joka on tehtäviensä hoitamisessa hallinnollisesti ja taloudellisesti itsenäinen

- Esimerkkejä **sosiaali-** ja **terveydenhuollon** toimintayksiköistä: julkiset ja yksityiset sairaalat, terveyskeskukset, vanhusten ja vammaisten palvelukodit ja -keskukset, lasten päiväkodit, päihdehuoltolaitokset.
- Potilaan asemaa ja oikeuksia koskevassa laissa määritetään terveydenhuollon toimintayksikkö potilasoikeuksien näkökulmasta (ks. Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 2 §).

Vrt. **käsitekaavio**.

Ks. myös **Sosiaali- ja terveydenhuollon käsitteitä tietojärjestelmien suunnittelua varten**

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

36

sivullinen <terveydenhuolto>

sv: utomstående

en: third person; third party; bystander; outsider

muu kuin asianomaisessa **terveydenhuollon toimintayksikössä asiakkaan** hoitoon tai siihen liittyviin tehtäviin osallistuva henkilö

- Terveydenhuollon **asiakasasiakirjoihin** sisältyviä tietoja ei lain mukaan saa antaa sivulliselle ilman asiakkaan kirjallista

suostumusta.

Vrt. [käsitekaavio](#).

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

37

toimipiste (1)

sv: omskriv i svenskan, t.ex. sjukhus, hälsostation

en: local unit; > point-of-service

fyysinen paikka, johon organisaatioyksikkö tai jokin sen osa on sijoitettu

- Yleisessä kielenkäytössä termit toimipiste (1), **toimipiste (2)** ja **toimintayksikkö** sekoittuvat helposti, koska käytännössä käsitteiden taustalla olevat toisaalta fyysiseen paikkaan ja toisaalta organisatoriseen asemaan liittyvät piirteet menevät usein päällekkäin.

Vrt. [käsitekaavio](#).

Ks. myös [Sosiaali- ja terveydenhuollon käsitteitä tietojärjestelmien suunnittelua varten](#)

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

38

toimipiste (2) <terveydenhuolto>

sv: omskriv i svenskan, t.ex. vårdavdelning,

poliklinik

en: paraphrase in English, e.g. nursing unit, outpatient department

terveydenhuollon toimintayksikön osa, jolla on tietyt palvelutehtävät ja näiden tehtävien hoitoon koulutettu ammattihenkilökunta

- Esimerkkejä terveydenhuollon toimipisteistä ovat terveysasemat ja sairaalan tai terveystieteiden keskuksen vuodeosastot ja poliklinikat.
- Erityisesti terveydenhuollon tietojärjestelmissä sanaa toimipiste käytetään kuvaamaan organisaatiohierarkian alinta tasoa.

Vrt. **käsitekaavio**.

Ks. myös **Sosiaali- ja terveydenhuollon käsitteitä tietojärjestelmien suunnittelua varten**

Alkuun | **Hakemistoon**

39

tulosvastuullinen yksikkö; tulosityksikkö

sv: resultatenheter

en: profit centre

organisaatioyksikkö tai sen osa, joka vastaa itsenäisesti toimintansa taloudellisesta kannattavuudesta

Vrt. **käsitekaavio**.

Ks. myös **Sosiaali- ja terveydenhuollon käsitteitä tietojärjestelmien suunnittelua varten**

40

vastuuyksikkö

sv: ansvarig enhet

en: responsible center; responsible unit

palveluvastuussa oleva organisaatioyksikkö

- Organisaatorakenteen mukaan **sosiaali-** ja **terveydenhuollon** vastuuyksikkö voi olla esimerkiksi asuntola, poliklinikka, päiväkeskus, ryhmäkoti, terveysasema tai vuodeosasto.

Vrt. **käsitekaavio**.

41

tukipalveluyksikkö <sosiaali- ja terveydenhuolto>

sv: serviceenhet; stödserviceenhet; enhet för stödservice

en: unit providing support service

organisaatioyksikkö, joka tuottaa **palveluja**
vastuuyksikön toimeksiannosta

- Eri **sosiaali-** ja **terveydenhuollon** organisaatiojärjestelmissä tukipalveluyksiköitä voivat olla esimerkiksi seuraavat:
  - diagnostiset tukipalveluyksiköt (esim. laboratorio- ja radiologiayksiköt)
  - hoidolliset tukipalveluyksiköt (esim.

- fysioterapian, puheterapian ja ravintoterapian yksiköt)
- o huoltopalveluyksiköt (esim. laite-, väline-, tekstiili-, ravinto- ja lääkehuollon yksiköt).

Vrt. **käsitekaavio**.

Alkuun | **Hakemistoon**

2.4 Palveluprosessi ja palvelutapahtuma

42

palveluprosessi

sv: serviceprocess

en: service process; > nursing process
(terveydenhuollossa)

asiakkaan tiettyyn ongelmakokonaisuuteen kohdistuvien **palvelutapahtumien** muodostama toimintosarja

- Palveluprosessiin kuuluvat vähintään seuraavat kolme vaihetta: **palvelun vireillepano**, toteutus ja lopettaminen. Jokainen näistä vaiheista voi olla yksi palvelutapahtuma, tai ne voivat koostua useasta eri palvelutapahtumasta. **sosiaali-** ja **terveydenhuollon** palveluprosessi voi sisältää laajimmillaan seuraavat vaiheet:
  1. palvelun vireillepano
  2. palvelun piiriin kuulumisen tarkistaminen
  3. palveluntarpeen selvittäminen
  4. päätös palvelun piiriin ottamisesta
  5. palvelun suunnittelu

6. palveluvoimavarojen varaus
7. päätös palvelun toteuttamisesta
8. tiedoksianto päätöksestä
9. palvelun toteuttaminen
10. palvelun arviointi
11. palvelun lopettaminen.

Palveluprosessin alkuvaiheessa pyritään asiakkaan palveluntarve selvittämään mahdollisimman hyvin haastattelun, havainnoinnin, teknisten apuvälineiden ja erilaisten selvitysten ja tutkimusten avulla. Palvelun lopettaminen edellyttää aina siitä tehtyä päätöstä (ks. **hallintopäätös**). Palveluprosessiin kuuluu myös laadunhallinta, joka voidaan kohdistaa koko palveluprosessiin tai sen eri vaiheisiin.

Vrt. **käsitekaavio**.

Ks. myös **Sosiaali- ja terveydenhuollon käsitteitä tietojärjestelmien suunnittelua varten** sekä **Satakunnan Makropilotin käsittemäärittelyjä**

Alkuun | **Hakemistoon**

43

palvelutapahtuma

sv:

en: service event; ~visit; ~encounter

palvelun tuottajan ja vastaanottajan välinen vuorovaikutustilanne; ks. myös **palvelujen tuottaja** ja **asiakas**

- **palveluprosessin** osana palvelutapahtuma on mikä tahansa yksittäinen tilanne, jossa **asiakas** tai hänen ongelmansa ja **tarpeensa** ovat kyseisen palvelun tuottajan käsiteltävinä. Asiakkaan ei välttämättä itse tarvitse olla läsnä kyseisessä tilanteessa.
- Jokaisesta palvelutapahtumasta tulee yleensä dokumentoitavaa tietoa; ks. myös **asiakasasiakirja** ja **potilasasiakirja**.

Vrt. **käsitekaavio**.

Ks. myös **Sosiaali- ja terveydenhuollon käsitteitä tietojärjestelmien suunnittelua varten** sekä **Satakunnan Makropilotin käsitelmärittelyjä**

Alkuun | **Hakemistoon**

44

palveluketju

sv: servicekedja; betjäningskedja

en: service chain

saman **asiakkaan** tiettyyn ongelmakokonaisuuteen kohdistuva ja organisaatorajat ylittävä **palveluprosessien** kokonaisuus, jossa väestövastuullisella yksiköllä on seurantavastuu

Vrt. **käsitekaavio**.

Ks. myös **Sosiaali- ja terveydenhuollon käsitteitä tietojärjestelmien suunnittelua varten** sekä **Satakunnan Makropilotin käsitelmärittelyjä**

45

palvelusuunnitelma

sv: serviceplan; > vårdplan (terveydenhuollossa)

en: service plan

palveluprosessin tai sen osan toteuttamista varten tehty suunnitelma

- **sosiaali-** ja **terveydenhuollon** palvelusuunnitelma laaditaan yleensä yhdessä **asiakkaan** kanssa, ja se perustuu palveluntarpeesta tehtyihin selvityksiin ja käytettävissä oleviin voimavaroihin. Yhdessä palvelusuunnitelmassa voidaan palvelujen toteuttaminen ja toteuttamisvastuu jakaa usealle eri **ammattihenkilölle** tai organisaatioyksikölle.
- Esimerkkejä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusuunnitelmista: kuntoutussuunnitelma, huoltosuunnitelma, erityishuolto-ohjelma ja hoito- ja kasvatussuunnitelma.

Vrt. **käsitekaavio**.

Ks. myös **Sosiaali- ja terveydenhuollon käsitteitä tietojärjestelmien suunnittelua varten** sekä **Satakunnan Makropilotin käsitelmärittelyjä**

46

palveluvastuu <sosiaali- ja terveydenhuolto>

sv: ansvar *n* för servicen

en: service responsibility

sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilön

tai organisaatiosyksikön vastuu tiettyä **asiakasta**

koskevan **palvelusuunnitelman** mukaisesta

toiminnasta

Vrt. **käsitekaavio**.

Ks. myös **Sosiaali- ja terveydenhuollon käsitteitä**

tietojärjestelmien suunnittelua varten

Alkuun | **Hakemistoon**

47

palvelujakso

sv: serviceperiod; > vårdtillfälle *n*

(terveydenhuollossa)

en: service period; service episode; episode

ajanjakso, jonka **asiakas** on kirjattuna

asiakaspaikalle

- Palvelujakson alkaminen ja päättyminen kirjataan asiakastietojärjestelmään.
- Palvelujakson käsitettä käytetään erityisesti laskutuksessa ja tilastoinnissa, ja se kattaa **palveluprosessista** toteutumisvaiheen ja siihen liittyvät toimintayksikön sisäiset prosessit.
- sosiaali- ja terveydenhuollon **laitospalveluissa** palvelujaksosta käytetään yleensä nimitystä hoitajakso.

Vrt. [käsitekaavio](#).

Ks. myös [Sosiaali- ja terveydenhuollon käsitteitä tietojärjestelmien suunnittelua varten](#)

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

48

hoitopäivä

sv: vård dag

en: day in care; > inpatient day
(terveydenhuollossa); > patient day
(terveydenhuollossa); > bed-day (sairaalassa)

vuorokausi, jonka aikana **asiakas** on kirjattuna
laitospaikalle

Vrt. [käsitekaavio](#).

Ks. myös [Sosiaali- ja terveydenhuollon käsitteitä tietojärjestelmien suunnittelua varten](#)

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

49

asiakaspaikka

sv: > vårdplats

en: < place; > place in day care (lasten
päivähoidossa); ~bed

yhden **asiakkaan** palvelemista varten varattu

voimavarojen kokonaisuus **palvelujen tuottajan toimintayksikössä**

- Asiakaspaikka voi olla joko **laitospaikka** tai avopalvelupaikka.

Ks. myös **Sosiaali- ja terveydenhuollon käsitteitä tietojärjestelmien suunnittelua varten**

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

50

laitospaikka <sosiaali- ja terveydenhuolto>

sv: plats på institution; < vårdplats

en: ~bed

laitospalvelujen saajalle varattu **asiakaspaikka**

Ks. myös **Sosiaali- ja terveydenhuollon käsitteitä tietojärjestelmien suunnittelua varten**

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

51

potilaspaikka; sairaansija

sv: < vårdplats; > sjukhusbädd; > bädd

en: ~hospital bed; ~bed

potilaalle varattu **asiakaspaikka**

- Potilaspaikkoina voidaan pitää myös esimerkiksi päiväsairaalan

avopalvelutoimintaan kuuluvia

asiakaspaiikkoja.

- Termillä sairaansija viitataan yleisessä kielenkäytössä usein vain vuodeosastopaikkoihin.

Ks. myös **Sosiaali- ja terveydenhuollon käsitteitä tietojärjestelmien suunnittelua varten**

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

2.5 Palvelun vireillepano

52

palvelun vireillepano; vireillepano

sv: initiering av servicen

en:

palveluprosessin käynnistävä vaihe

- Palveluprosessin voi käynnistää **asiakas** itse, **palvelujen tuottaja** tai ulkopuolinen. Esimerkkejä erilaisista tavoista käynnistää palveluprosessi **sosiaali-** ja **terveydenhuollossa** ovat hakeutuminen, **hakemus**, **lähete**, **ilmoitus** ja kutsu.

Vrt. **käsitekaavio**.

Ks. myös **Sosiaali- ja terveydenhuollon käsitteitä tietojärjestelmien suunnittelua varten**

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

53

vireillepanon syy; vireillepanon aihe

sv: orsak till initiering (av serviceprocessen)

en: reason for initiation (of a service process); >
reason for encounter

asiakkaan ongelmaan tai **tarpeeseen** perustuva vaikutin, joka johtaa **palvelun vireillepanoon**

- **sosiaali-** ja **terveydenhuollon palveluprosesseissa** tulee vireillepanon syy aina kirjata.

Vrt. **käsitekaavio**.

Alkuun | Hakemistoon

54

subjektiivinen syy <palvelun vireillepano>

sv: subjektiv orsak

en: subjective reason

asiakkaan itsensä kokema **vireillepanon syy**

Vrt. **käsitekaavio**.

Alkuun | Hakemistoon

55

objektiivinen syy <palvelun vireillepano>

sv: objektiv orsak

en: objective reason

vireillepanon syy, jonka **asiantuntija** toteaa havaintojensa, selvitystensä tai tutkimustensa perusteella

Vrt. **käsitekaavio**.

Alkuun | Hakemistoon

56

tarve

sv: behov *n*

en: need

fyysinen tai henkinen tila, jossa ihminen kokee tai hänessä todetaan jonkin asian puutetta

- **sosiaali- ja terveydenhuollossa asiakkaan** tarpeet voivat olla luonteeltaan esimerkiksi sosiaalisia, psyykkisiä, fyysisiä, kognitiivisia tai taloudellisia, ja ne voivat olla peräisin joko asiakkaasta itsestään tai ne voivat olla ympäristön aiheuttamia.

Vrt. **käsitekaavio**.

Alkuun | Hakemistoon

57

määritetty ongelma

sv:

en:

ongelma, jonka **asiantuntija** on todennut havaintojensa, tutkimustensa tai selvitystensä perusteella

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

58

luokiteltu ongelma

sv: klassificerat problem *n*

en: classified problem

tietyn luokitusjärjestelmän mukaisesti **määritetty ongelma**

- **sosiaali- ja terveydenhuollossa asiakkaiden** luokiteltuja ongelmia on esitetty muun muassa Kansainvälisessä perusterveydenhuollon luokituksessa (ICPC) ja tautiluokituksessa (ICD-10).

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

59

ilmoitus <sosiaalihuolto>

sv: anmälan

en: notice

yksilön tai yhteisön ongelmasta tai **tarpeesta sosiaalihuollon palvelujen järjestäjälle** tai **tuottajalle** annettu tiedonanto

- Sosiaalihuollossa ilmoitus katsotaan yksilöön tai yhteisöön kohdistuvaksi palvelupyynnöksi, ja sen voi tehdä **asiakas** itse, asiakkaan omainen, asiakkaan lähiyhteisö, **palvelujen tuottaja** tai viranomainen joko suullisesti tai kirjallisesti. Ilmoituksen vastaanottajan on kirjattava suullisesti annettu ilmoitus. Ilmoituksen saatuaan sosiaalihuollon palvelujen tuottaja on aina velvollinen ryhtymään tarvittaviin **toimenpiteisiin** (esim. lastensuojeluilmoitus).
- Toisenlainen ilmoitus on sosiaali- ja **terveydenhuollon** viranomaisen ja palvelujen tuottajan laatima, tilastointiin liittyvä ilmoitus, esimerkiksi hoitoilmoitus, tartuntatauti-ilmoitus tai syöpäilmoitus. Tällaiset ilmoitukset eivät kohdistu asiakkaaseen, vaan johtavat yleensä viranomaisten ja palvelujen tuottajien välisiin toimenpiteisiin.

Vrt. **käsittekaavio**.

Ks. myös **Sosiaali- ja terveydenhuollon käsitteitä tietojärjestelmien suunnittelua varten**

Alkuun | **Hakemistoon**

60

hakemus < **sosiaali- ja terveydenhuolto** >

sv: ansökan

en: application

asiakkaan esittämä tai hänen puolestaan ja hänen suostumuksellaan tehty yksilöity palvelupyyntö **sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tuottajalle**

- Hakemus voidaan esittää joko kirjallisesti tai suullisesti, nykyään usein myös sähköisessä muodossa. Suullisesti esitetty hakemus tulee aina kirjata.

Vrt. **käsitekaavio**.

Ks. myös **Sosiaali- ja terveydenhuollon käsitteitä tietojärjestelmien suunnittelua varten**

Alkuun | **Hakemistoon**

61

lähete <sosiaali- ja terveydenhuolto>

sv: remiss

en: referral; request

sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tuottajan esittämä **asiakasta** koskeva yksilöity palvelupyyntö toiselle palvelujen tuottajalle

- Lähete esitetään joko suullisesti, kirjallisesti tai sähköisessä muodossa, ja se perustuu **asiantuntijan** tekemään tutkimukseen tai selvitykseen asiakkaasta. Sähköisessä muodossa olevan lähetteen rakenne on aina määrämuotoinen. Suullisesti annettu lähete tulee aina kirjata.
- Esimerkkejä **sosiaali- ja terveydenhuollon** läheteistä: lähete ostopalveluihin, lähete konsultaatioon, lähete tutkimus- ja hoitoyksikköön.

Vrt. **käsitekaavio**.

Ks. myös Sosiaali- ja terveydenhuollon käsitteitä tietojärjestelmien suunnittelua varten

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

---

3. Palveluprosessin ja -tapahtuman dokumentointi

3.1 Asiakirja ja arkistointi

62

arkisto (1)

sv: arkiv *n*

en: > archives *pl*; > records *pl*

yhteisön tai yksittäisen henkilön tehtävien yhteydessä kertyneet tallenteet

- Tallenne on tietovälineen ja siihen tallennetun tiedon muodostama asiasisällöltään rajattu kokonaisuus. Tallenteet voivat olla paperitallenteita tai teknisiä tallenteita, jolloin niiden sisältämä informaatio on käytettävissä vain jonkun laitteen avulla.

Vrt. **käsitekaavio**.

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

63

arkisto (2)

sv: arkiv *n*; arkivinstitution

en: archives *pl*

organisaatio tai organisaatioyksikkö, joka ottaa vastaan, hankkii ja säilyttää arkistoaineistoa tai **arkistoja (1)**

Vrt. **käsitekaavio**.

Alkuun | **Hakemistoon**

64

arkistotila ; arkisto (3)

sv: arkiv *n*; arkivutrymme *n*

en: archives *pl*

tila, jossa säilytetään **arkistoa (1)**

Vrt. **käsitekaavio**.

Alkuun | **Hakemistoon**

65

päatearkisto

sv: slutarkiv *n*

en: ~archives *pl*

arkistotila, jossa säilytetään tallenteita, jotka lainsäädännössä nimetty toimielin on määrännyt pysyvästi säilytettäväksi

- Arkistolaitos määrää, mitkä asiakirjat säilytetään pysyvästi (ks. Arkistolaki 8 §).

Vrt. **käsitekaavio**.

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

66

arkistonmuodostaja

sv: arkivbildare

en: records creator

yhteisö tai yksittäinen henkilö, jonka toiminnan tuloksena **arkisto (1)** syntyy

Vrt. **käsitekaavio**.

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

67

arkistokelpoisuus

sv: arkivbeständighet

en: archival quality

pysyvään tai pitkäaikaiseen säilytykseen tarkoitettujen tallenteiden materiaaleilta ja valmistusmenetelmiltä edellytettävät säilyvyysominaisuudet

Vrt. **käsitekaavio**.

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

68

arkistointi

sv: arkivering; arkivläggning

en: filing

tallenteiden liittäminen **arkistoon (1)** ennakolta laaditun suunnitelman mukaisesti

Vrt. **käsittekaavio**.

Alkuun | Hakemistoon

69

kirjaus

sv: registrering

en: ~entry

toimenpide, jolla henkilö tai käsiteltävä asia merkitään tietojärjestelmään

- Kirjaukset eri tietojärjestelmiin tehdään yleensä määrämuotoisina.
- Esimerkkejä **sosiaali-** ja **terveydenhuollon** kirjauksista: palvelupyynnön kirjaus, varauksen kirjaus ja **asiakkaan** sisään- ja lähtökirjaus.

Alkuun | Hakemistoon

70

asiakirja

sv: handling; dokument *n*

en: document; record

tallenne, jolla on oikeudellista arvoa tai joka on laadittu tai vastaanotettu jonkin yhteisön tai yksittäisen henkilön toiminnan yhteydessä tai toimintaa varten

Vrt. **käsitekaavio**.

Alkuun | Hakemistoon

71

tiivistelmä; abstrakti; referaatti

sv: referat *n*; sammanfattning; abstract *n*

en: abstract

suppea, itsenäinen kirjallinen esitys tallenteen tai **asiakirjan** sisällöstä

Vrt. **käsitekaavio**.

Alkuun | Hakemistoon

72

toiste

sv: duplikat *n*

en: copy; duplicate; second copy

yhteisön **arkistoon (1)** jäävä kappale lähteneestä tallenteesta tai **asiakirjasta**

- Toiste voi olla joko alkuperäinen kappale tai jäljenne.

Vrt. [käsitekaavio](#).

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

3.2 Asiakasasiakirja ja potilasasiakirja

73

asiakasasiakirja

sv: journalhandling

sv FI: patientdokument *n*

en: client document

palvelutapahtuman seurauksena syntynyt
asiakasta koskeva **asiakirja**

- **sosiaali-** ja **terveydenhuollon** asiakasasiakirjoja laaditaan muun muassa **palvelujen** järjestelyssä (esim. ajanvarauksessa ja voimavarojen varauksessa) sekä tutkimuksessa ja hoidossa.

Vrt. [käsitekaavio](#).

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

74

potilasasiakirja

sv: < patientjournal

en: patient document

potilaan terveydentilaa ja sairauksia koskevia tai muita henkilökohtaisia tietoja sisältävä
asiakasasiakirja

Vrt. [käsitekaavio](#).

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

75

asiakaskertomus

sv: journal

sv FI: vårdberättelse

en: ~client document; ~care report; ~health care report; ~social care report

palvelujaksojen aikana kerätty

asiakasasiakirjakokonaisuus, joka sisältää

kumuloituvaa tietoa **asiakkaan tarpeista** ja

ongelmista, hänelle annetuista **palveluista** ja niiden toteutuksesta

- **terveydenhuollon** asiakaskertomus koostuu useimmiten **yhdistelmästä**, **hoitajaksokohtaisesta tiivistelmästä**, joka sisältää yleensä myös **loppulausunnon**, sekä **hoitajakson** perustason tiedoista.
- **sosiaalihuollossa** ei yleensä käytetä termiä asiakaskertomus. Sosiaalihuollon **palveluprosesseissa** asiakasasiakirjakokonaisuudet muodostuvat toimintoittain, ja ne sisältävät muun muassa erilaisia selvityksiä, suunnitelmia ja päätöksiä.

Vrt. [käsitekaavio](#).

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

76

terveyskertomus

sv: < journal

sv FI: hälsovårdsberättelse

en: health care record

asiakaskertomus, joka sisältää tietoa **asiakkaan** terveydentilasta ja fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta kehityksestä

Vrt. **käsitekaavio**.

Alkuun | Hakemistoon

77

potilaskertomus

sv: patientjournal; sjukjournal

sv FI: sjukberättelse; < journal

en: patient record; > medical record; > nursing record

asiakaskertomus, joka sisältää tietoa **potilaan** sairauksista ja niiden hoidoista

- Potilaskertomus voi sisältää erikseen sekä sairauskertomuksen että hoitokertomuksen.

Vrt. **käsitekaavio**.

Alkuun | Hakemistoon

78

hoitajaksokohtainen tiivistelmä

sv:

en: care episode summary; abstract of care episode information

tiivistelmä asiakkaan yhteen **hoitajaksoon** liittyvistä keskeisistä **asiakasasiakirjoista**

Ks. myös **Sosiaali- ja terveydenhuollon käsitteitä tietojärjestelmien suunnittelua varten**

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

79

yhdistelmä <sosiaali- ja terveydenhuolto>

sv: problemsammanfattning; sammanfattning

en: problem oriented abstract

asiakasasiakirja, joka sisältää sellaista **hoitajaksosta** kerättyä tietoa, jolla on pysyvää merkitystä **asiakkaan** myöhemmille hoitajaksolle

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

80

esitiedot; anamneesi

sv: anamnes; sjukdomshistoria

en: anamnesis; case history

tiedot, jotka **sosiaali-** ja **terveydenhuollon asiakas** tai hänen **yhteyshenkilönsä** esittävät asiakkaan nykyisestä tilasta ja sen taustasta sekä

vireillepanon syistä

- Anamneesi on osa **asiakaskertomukseen** kuuluvia **hoitojakson** perustietoja, ja siihen sisältyvät tiedot kerätään **asiantuntijan** haastattelussa.
- Anamneesin tavoitteena on toisaalta
  - tiedon hankkiminen asiakkaasta, hänen ongelmistaan ja niiden vaikutuksista, ja toisaalta
  - luottamuksellisen suhteen luominen asiakkaaseen sekä tunteisiin vastaaminen ja perustan rakentaminen **hoitosuhteen** kehittymiselle.
- **sosiaalihuollossa** käytetään vastaavasta käsitteestä yleensä nimitystä taustatiedot.

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

81

nykytila; nykytilatiedot; status praesens

sv: status; status praesens; nuvarande tillstånd *n*

en: status; status praesens

tiedot, jotka **sosiaali-** ja **terveydenhuollon**

asiantuntija esittää tutkimuksen tai selvityksen

perusteella **asiakkaan** tilasta **palvelutapahtuman** hetkellä

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

82

seurantatiedot < **sosiaali- ja terveydenhuolto** >

sv: uppföljningsdata *n pl*; daganteckning

en: follow-up information; follow-up data

tiedot, jotka **palveluvastuussa** oleva **sosiaali-** ja **terveydenhuollon ammattihenkilö** kerää päivittäin **asiakkaan** tilasta ja olosuhteista ja niissä tapahtuneista muutoksista

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

83

loppulausunto; epikriisi; hoitopalaute

sv: epikris

en: epicrisis; referral feedback

lausunto, jonka **terveydenhuollon asiantuntija** laatii **hoitojakson** päätyttyä **potilaan** tutkimisesta ja hoidosta

Ks. myös **Sosiaali- ja terveydenhuollon käsitteitä tietojärjestelmien suunnittelua varten**

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

---

4. Tietoturvaan liittyviä käsitteitä

84

tietoriski

sv: datarisk

en: data risk; information risk; data security risk; information security threat; < security threat; > computer security threat

sellaisen tietoihin tai niiden käyttöön ja käsittelyyn kohdistuvan tapahtuman uhka, joka toteutuessaan aiheuttaa haittaa

Vrt. [käsitekaavio](#).

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

85

tietoturva

sv: dataskydd *n*

en: information security; data security; infosecurity; < security; > computer security; ~information security measures *pl*

niiden keinojen muodostama kokonaisuus, joiden avulla [tietoriskejä](#) pyritään minimoimaan

- Tietoturvaan kuuluvia keinoja ovat muun muassa [tietojen turvaaminen](#) erilaisin menetelmin, välinein sekä tähän tarkoitukseen osoitetuin voimavaroin. Tietoturvaan kuuluvat myös käytettävän välineistön [tietoturvallisuuteen](#) liittyvät ominaisuudet.
- Tietoturvalla pyritään varmistamaan tietojen luottamuksellisuus, [tietojen saatavuus](#) sekä [tietojen käyttökelpoisuus](#).

Vrt. [käsitekaavio](#).

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

86

tietosuoja

sv: datasekretess

en: ~data protection

tietoturvan osa-alue, jolla pyritään estämään tietojen luvaton käyttö, käsittely ja haltuunotto

- Henkilörekisterilain mukaan tietosuoja kattaa vain **henkilötietojen** oikeudettoman tai yksityisyyttä loukkaavan käytön ja käsittelyn (engl. privacy protection).

Vrt. **käsitekaavio**.

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

87

tietoturvallisuus

sv: datasäkerhet

en: information security; > computer security

tietoriskejä koskeva turvallisuuden osa-alue

- Nimitys tietoturvallisuus kuvaa olotilaa, jossa tietoriskit ovat pienimmillään, kun taas **tietoturva** kuvaa sitä keinojen kokonaisuutta, jolla olotilaan päästään.
- Yleisessä kielenkäytössä tietoturva ja tietoturvallisuus ovat usein synonyymisia.

Vrt. **käsitekaavio**.

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

88

tietojen turvaaminen

sv:

en: ~data security; ~information security

toiminta, jolla **tietoriskejä** pyritään minimoimaan

Vrt. **käsitekaavio**.

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

89

tietojen suojaaminen ; tietojen suojelu

sv:

en: data protection; information protection;
protection of information

toiminta, jolla pyritään estämään tietojen luvaton käyttö, käsittely ja haltuunotto

- Tietojen suojaamisella varmistetaan muun muassa se, etteivät tiedot joudu väärin käsiin. Tietojen suojaaminen on osa **tietojen turvaamista**.

Vrt. **käsitekaavio**.

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

90

tietojen saatavuus

sv: tillgänglighet hos data; tillgänglighet
en: availability of data; availability of information;
availability; accessibility of information

tietojärjestelmän kyky antaa tiedot käytettäväksi
tarkoituksenmukaisessa muodossa silloin, kun niitä
tarvitaan

Vrt. [käsitekaavio](#).

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

91

tietojen käyttökelpoisuus

sv: datas användbarhet
en: usability of information; serviceability of
information

tietojen kyky täyttää niihin kohdistuvat odotukset tai
vaatimukset

- Tietojen käyttökelpoisuuden lajeja ovat
[tietojen eheys](#), [tietojen kattavuus](#),
[tietojen oikeellisuus](#), [tietojen relevanssi](#) ja
[tietojen ajantasaisuus](#).

Vrt. [käsitekaavio](#).

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

92

tietojen eheys

sv: < dataintegritet

en: < data integrity

tietojen käyttökelpoisuus sen suhteen, ovatko ne yhtäpitäviä alkuperäisten tietojen kanssa

Vrt. **käsitekaavio**.

Alkuun | **Hakemistoon**

93

tietojen ajantasaisuus

sv: datas aktualitet

en: timeliness of information; currency of information

tietojen käyttökelpoisuus sen suhteen, kuvaavatko ne käyttöhetkellä vallitsevaa asiointilaa

Vrt. **käsitekaavio**.

Alkuun | **Hakemistoon**

94

tietojen kattavuus

sv: datas täckning

en: completeness of information; comprehensiveness of information

tietojen käyttökelpoisuus sen suhteen, sisältyykö niihin käsiteltävän asian kannalta kaikki tarpeellinen

- Tietojen kattavuutta voidaan eritellä esimerkiksi aiheenmukaisesti tai ajallisesti (ks.

tietojen ajantasaisuus).

Vrt. käsitekaavio.

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

95

tietojen relevanssi

sv: datas relevans

en: relevance of information

tietojen käyttökelpoisuus sen suhteen, ovatko ne merkityksellisiä käyttöyhteydessään

Vrt. käsitekaavio.

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

96

tietojen oikeellisuus

sv: datas noggrannhet

en: ~accuracy of information

tietojen käyttökelpoisuus sen suhteen, vastaavatko ne todellisuutta

Vrt. käsitekaavio.

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

97

tietojen turvaluokitus

sv:

en: information classification; < security classification

tietojen jako hierarkkisiin ryhmiin luottamuksellisuuden, saatavuuden tai käyttökelpoisuuden mukaan; ks. myös **tietojen saatavuus** ja **tietojen käyttökelpoisuus**

- Tietoja luokitellaan yleisimmin luottamuksellisuuden mukaan esimerkiksi julkisiin, sisäisiin, luottamuksellisiin ja salaisiin tietoihin (ks. **julkinen tieto**, **luottamuksellinen tieto** ja **salassapidettävä tieto**).

Vrt. **käsitekaavio**.

[Alkuun](#) | **[Hakemistoon](#)**

98

julkinen tieto

sv: offentlig uppgift

en: public information; unclassified information

tieto, jonka on määrä olla kaikkien saatavissa

Vrt. **käsitekaavio**.

[Alkuun](#) | **[Hakemistoon](#)**

99

luottamuksellinen tieto

sv: konfidentiell uppgift

en: confidential information

tieto, jonka on määrä olla vain tiettyjen henkilöiden käytettävissä

- Tietojen luottamuksellisuus voi määräytyä lainsäädännön, organisaation toimintaohjeiden tai esimerkiksi asiakkaan toivomuksen mukaan.

Vrt. [käsitekaavio](#).

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

100

salassapidettävä tieto

sv: sekretessbelagd uppgift; uppgift som bör hemlighållas

en: secret information

[luottamuksellinen tieto](#), joka on säädetty tai määrätty salaiseksi

Vrt. [käsitekaavio](#).

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

101

arkaluonteinen tieto

sv: känslig uppgift

en: sensitive data; sensitive information

tieto, jonka paljastuminen ulkopuolisille voi aiheuttaa haittaa

- Arkaluonteisia tietoja ovat esimerkiksi tietyt **henkilötiedot** ja tietyt organisaatioita tai valtioita koskevat tiedot.
- Henkilörekisterilain mukaan arkaluonteisia henkilötietoja ovat muun muassa tiedot, jotka kuvaavat henkilön vakaumusta, rikoksia, terveydentilaa tai hänen saamiaan **sosiaalihuollon palveluja** (ks. Henkilörekisterilaki 6 §).

Vrt. **käsitekaavio**.

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

102

käyttövaltuudet <tietojärjestelmät>

sv: behörighet

en: data authorisation; authorisation; > access rights *pl*

tietojärjestelmän käyttöoikeuksien ja tietojen käsittelyvaltuuksien yhdistelmä

- Tietojärjestelmän käyttöoikeudella tarkoitetaan lupaa tietojärjestelmän tai sen osan käyttöön. Käyttöoikeus voidaan rajata koskemaan vain tiettyjä laitteita, ohjelmistoja tai tiedostoja. Tietojen käsittelyvaltuuksilla tarkoitetaan lupaa tietojen käyttöön tai käsittelyyn. Käsittelyvaltuudet voivat olla eritasoisia, esimerkiksi lukuvaltuus, kirjoitusvaltuus ja

poistovaltuus.

Vrt. [käsitekaavio](#).

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

103

käyttövaltuuksien tarkastaminen

<tietojärjestelmät>

sv: behörighetskontroll

en: authorisation check; > access control; ~access control mechanism

toiminto, jolla tietojärjestelmään kirjautuvan käyttäjän [käyttövaltuudet](#) tarkastetaan

Vrt. [käsitekaavio](#).

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

104

valtuutettu käyttäjä <tietojärjestelmät>

sv: behörig användare

en: authorised user

käyttäjä, jolla on tietyt [käyttövaltuudet](#)

Vrt. [käsitekaavio](#).

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

105

luvaton käyttäjä <tietojärjestelmät>

sv: obehörig användare

en: unauthorised user

käyttäjä, jolla ei ole **käyttövaltuuksia**

Vrt. **käsitekaavio**.

Alkuun | **Hakemistoon**

106

tunnistaminen <tietojärjestelmät>

sv: identifiering

en: identification

menettely, jolla yksilöidään tietojärjestelmän käyttäjä

- Tavallisesti tunnistaminen tehdään tarkastamalla, esiintyykö käyttäjän esittämä **käyttäjätunnus** tietojärjestelmän **valtuutettujen käyttäjien** luettelossa.

Vrt. **käsitekaavio**.

Alkuun | **Hakemistoon**

107

todentaminen <tietojärjestelmät>

sv: autenticering; > verifiering

en: < authentication; > user authentication; >

authentication of the user; > user authentication method

menettely, jolla varmennetaan käyttäjän tai laitteen **tunnistaminen** tai tiedonsiirtona lähetetyn sanoman alkuperäisyys

- Esimerkiksi käyttäjän tunnistaminen voidaan todentaa **salasanan** avulla.

Vrt. **käsitekaavio**.

Alkuun | **Hakemistoon**

108

käyttäjätunnus

sv: användaridentifikation; användar-ID

en: user identifier; user id; username

tunnistamista varten annettu käyttäjän yksilöivä **tunniste**

Vrt. **käsitekaavio**.

Alkuun | **Hakemistoon**

109

salasana

sv: personligt lösenord *n*; < lösenord *n*

en: personal password; < password

vain **käyttäjätunnuksen** haltijan tietoon tarkoitettu

merkkijono, jota käytetään tietojärjestelmän käyttäjän tunnistamisen todentamiseen; vrt. tunnussana

- Salasana on käyttäjätunnuskohtainen. Sen avulla käyttäjätunnuksen esittäjä voi osoittaa saaneensa valtuudet käyttäjätunnuksen käyttöön.

Vrt. käsitekaavio.

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

110

tunnussana

sv: < lösenord *n*

en: access password; < password

tunnus, jolla käyttäjä voi osoittaa oikeutensa tietojen tai tietojärjestelmän käyttöön; vrt. salasana

- Tunnussana on tarkoitettu vain niiden tietoon, joiden sallitaan käyttää tietoja tai tietojärjestelmää. Tunnussanaa käytettäessä järjestelmä ei yleensä pyri tunnistamaan järjestelmää vaan käyttäjää.

Vrt. käsitekaavio.

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

111

tunniste <tietojenkäsittely>

sv: identifierare
en: identifier

tiedon tai tietojoukon yksilöimiseen käytettävä merkkijono

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

112

asiakastunniste

sv:

en: customer identifier; customer id

asiakkaan tietoihin viittaava **tunniste**

- Asiakastunniste voi olla esimerkiksi henkilötunnus (HETU) tai jokin erityisesti tietojärjestelmää varten luotu tunniste.

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

113

henkilötieto

sv: personuppgift; persondata

en: personal data; personal information

tieto, joka kuvaa luonnollista henkilöä tai hänen ominaisuuksiaan tai elinolosuhteitaan

Vrt. **käsitekaavio**.

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

114

henkilörekisteri

sv: personregister *n*

en: register of persons; list of persons; index of persons; person register

määritettyä käyttötarkoitusta varten laadittu

henkilötietoja sisältävä tietojoukko, josta tiettyä henkilöä koskevat tiedot voidaan löytää

- Henkilörekisteri voi olla automaattisen tietojenkäsittelyn avulla käsiteltävä tietojoukko tai manuaalisesti käsiteltävä luettelo, kortisto tai muu järjestetty tietojoukko (ks. Henkilörekisterilaki 2 §).

Vrt. **käsitekaavio**.

Alkuun | Hakemistoon

115

henkilötietojen luovutus; luovutus

<henkilörekisterit>

sv: utlämnande *n* av personuppgifter

en: extradition of personal data

henkilörekisterin tai siihen sisältyvien **henkilötietojen** antaminen ulkopuoliselle

- Henkilötietojen luovuttamista ei ole tietojen käyttö **rekisterinpitäjän** omassa toiminnassa, eikä tietojen antaminen **rekisteröidylle**.

Vrt. [käsitekaavio](#).

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

116

rekisterinpitäjä <henkilörekisterit>

sv: registeransvarig

en: data controller; controller

yhteisö tai yksittäinen henkilö, jonka käyttöä varten **henkilörekisteri** perustetaan ja jolla on oikeus määrätä sen käytöstä

Vrt. [käsitekaavio](#).

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

117

rekisteröity <henkilörekisterit>

sv: registrerad

en: registered

henkilö, josta on merkitty tietoja **henkilörekisteriin**

- Henkilörekisterilain mukaan rekisteröidyllä on oltava asiallinen tai lainsäädäntöön perustuva yhteys **rekisterinpitäjän** toimintaan (ks. **yhteysvaatimus**).

Vrt. [käsitekaavio](#).

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

118

tarkastusoikeus <henkilörekisterit>

sv: rätt till insyn

en:

rekisteröidyn tai muun oikeutetun henkilön oikeus saada tietää, onko häntä koskevia tietoja tallennettu **henkilörekisteriin** ja mitkä nämä tiedot ovat

- Henkilörekisterilain mukaan **rekisterinpitäjän** tulee ilmoittaa rekisteröidylle myös rekisterin tietolähteet ja mihin rekisterin tietoja käytetään ja luovutetaan (ks. Henkilörekisterilaki 11 §).
- Mikäli kyseessä on automatisoitu yksittäispäätös, rekisteröidyllä on oikeus saada tieto myös tietojen automaattiseen käsittelyyn liittyvästä logiikasta.

Vrt. **käsitekaavio**.

Alkuun | **Hakemistoon**

119

suunnitteluelvoite <henkilörekisterit>

sv: planeringsplikt

en:

rekisterinpitäjän velvollisuus laatia suunnitelma **henkilötietojen** käytöstä ja käsittelystä

Vrt. **käsitekaavio**.

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

120

huolellisuusvelvoite <henkilörekisterit>

sv: aktsamhetsplikt

en: duty to take care

rekisterinpitäjän velvollisuus huolehtia siitä, ettei **henkilötietojen** käytössä ja käsittelyssä loukata **rekisteröidyn** yksityisyyden suojaa, etuja tai oikeuksia eikä vaaranneta valtion turvallisuutta

- Nykyisen henkilörekisterilain mukaan huolellisuusvelvoite koskee myös sitä, joka toimii rekisterinpitäjän lukuun tai jolle rekisterinpitäjä on luovuttanut tietoja (ks. Henkilörekisterilaki 3 §).

Vrt. [käsitekaavio](#).

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

121

suojaamisvelvoite <henkilörekisterit>

sv: skyddsplikt

en:

rekisterinpitäjän velvollisuus huolehtia siitä, ettei **henkilörekisterin** sisältämiä tietoja käytetä, tuhota, muuteta tai anasteta luvatta

- Nykyisen henkilörekisterilain mukaan

suojaamisvelvoite koskee myös sitä, joka toimii rekisterinpitäjän lukuun tai jolle rekisterinpitäjä on luovuttanut tietoja (ks. Henkilörekisterilaki 26 §).

Vrt. [käsitekaavio](#).

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

122

ilmoitusvelvollisuus <henkilörekisterit>

sv: anmälningsplikt

en: duty to report

rekisterinpitäjän velvollisuus ilmoittaa tietosuojavaltuutetulle tietyistä **henkilörekistereistä** ja **henkilötietojen** käsittelystä (ks. Henkilörekisterilaki 30 §)

Vrt. [käsitekaavio](#).

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

123

*informointivelvollisuus <henkilörekisterit>

sv:

en:

rekisterinpitäjän velvollisuus ilmoittaa **rekisteröidylle** häntä koskevien **henkilötietojen** käytöstä ja käsittelystä

Vrt. [käsitekaavio](#).

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

124

vaitiolovelvollisuus <henkilörekisterit>

sv: tystnadsplikt

en: obligation to observe secrecy; obligation to remain silent

rekisterinpitäjän velvollisuus olla ilmaisematta ulkopuoliselle **henkilörekisterin** pitämisen yhteydessä saamiaan tietoja **rekisteröidyn** henkilökohtaisista oloista tai taloudellisesta asemasta (ks. Henkilörekisterilaki 41 §)

Vrt. [käsitekaavio](#).

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

125

virheenoikaisuvelvollisuus <henkilörekisterit>

sv: krav *n* på rättelse av fel

en:

rekisterinpitäjän velvollisuus oikaista **henkilörekisterissä** oleva virheellinen, tarpeeton, puutteellinen tai vanhentunut tieto (ks. Henkilörekisterilaki 15 §)

Vrt. [käsitekaavio](#).

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

126

yhteysvaatimus <henkilörekisterit>

sv: anknytningskrav *n*

en: requirement of relation

vaatimus, jonka mukaan **henkilörekisteriin** saa ilman erityistä lupaa tallentaa **henkilötietoja** vain henkilöistä, joilla on asiallinen tai lainsäädäntöön perustuva yhteys **rekisterinpitäjän** toimintaan

- **Rekisteröidyn** asiallinen yhteys rekisterinpitäjään voi olla esimerkiksi asiakassuhde, palvelusuhde tai jäsenyys (ks. Henkilörekisterilaki 5 §).

Vrt. **käsitekaavio**.

Alkuun | Hakemistoon

127

tarpeellisuusvaatimus <henkilörekisterit>

sv: relevanskrav *n*

en:

vaatimus, jonka mukaan **henkilörekisteriin** saa tallentaa vain rekisterin käyttötarkoituksen kannalta tarpeellisia **henkilötietoja** (ks. Henkilörekisterilaki 5 §)

Vrt. **käsitekaavio**.

Alkuun | Hakemistoon

128

käyttötarkoitussidonnaisuus <henkilörekisterit>

sv:

en:

vaatimus, jonka mukaan **henkilörekisterin** **henkilötietoja** saa käyttää vain etukäteen määritettyyn käyttötarkoitukseen tai tavalla, joka on yhteensopiva tämän käyttötarkoituksen kanssa (ks. Henkilörekisterilaki 16 §)

Vrt. **käsitekaavio**.

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

129

virheettömyysvaatimus <henkilörekisterit>

sv:

en: requirement of correctness

vaatimus, jonka mukaan **henkilörekisterin** **henkilötietojen** tulee olla käyttötarkoituksen kannalta oikeita, täsmällisiä, riittäviä ja ajan tasalla olevia (ks. Henkilörekisterilaki 9 §)

Vrt. **käsitekaavio**.

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

---

5. Muita käsitteitä

130

asiantuntija

sv: expert; sakkunnig; specialist

en: expert; specialist

organisaatio tai yksittäinen henkilö, jolla on tilanteeseen ja tehtävään vaadittava

asiantuntemus

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

131

asiantuntijaverkko

sv: expertnätverk *n*

en: expert network

ryhmä **asiantuntijoita**, joiden **asiantuntemusta** voidaan ennalta sovituin ehdoin käyttää käsiteltävän asian ratkaisemiseen ja hoitamiseen

- Asiantuntijaverkkoja hyödynnetään paljon, kun selvitetään tai hoidetaan **sosiaali-** ja **terveydenhuollon asiakkaiden tarpeita** ja ongelmia. Asiantuntemus asiantuntijaverkossa on usein moniammatillista; ks. myös **moniammatillinen asiantuntemus**.

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

132

ammattihenkilö

sv: yrkesperson

en: professional

henkilö, jolla on työtehtävien suorittamiseen vaadittava koulutuksellinen tai työssä hankittu pätevyys

- **sosiaali- ja terveydenhuollon** ammattihenkilöllä on yleensä oltava työtehtäviin vaadittu koulutus. Erilaiset sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöt määritellään lainsäädännössä. Terveydenhuollon ammattihenkilöt rekisteröidään Suomessa Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksessa.

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

133

itsenäinen ammatinharjoittaja

sv: självständig yrkesutövare

en: self-employed person; self-employed entrepreneur; > self-employed practitioner; > private practitioner

ammattihenkilö, joka harjoittaa omaa elinkeinotoimintaa

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

134

asiantuntemus

sv: sakkunnighet

en: expertise

erityinen perehtyneisyys jonkin alan tietoihin ja taitoihin

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

135

moniammatillinen asiantuntemus

sv: multiprofessionell sakkunnighet

en: multiprofessional expertise

asiantuntemus, joka perustuu useisiin ammattialoihin

- Moniammatillista asiantuntemusta voi olla sekä yksilöillä (yksilöasiantuntemus) että työryhmillä (tiimiasiantuntemus eli työryhmäasiantuntemus).
- Esimerkkejä **sosiaali-** ja **terveydenhuollon** työryhmistä, joissa käytetään hyväksi moniammatillista asiantuntemusta: terveyden- ja sairaanhoidossa käytetyt hoitoryhmät, toimeentulotuen myöntämisessä käytetty **asiantuntijaverkko**, lastensuojelussa käytetyt tukiryhmät, oppilashuoltoryhmät ja kuntoutusyhteistyöryhmät.

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

136

huostaanotto

sv: omhändertagande *n*

en: taking into custody

lastensuojeluun kuuluva toimenpide, jolla vastuu lapsen hoidosta ja kasvatuksesta siirretään **hallintopäätöksen** perusteella kunnan lastensuojelusta vastaavalle toimielimelle

- Nykyisen lastensuojelulain mukaan huostaanottoon on ryhdyttävä
  - jos puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kodin olosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä tai jos lapsi vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla niihin rinnastettavalla käyttäytymisellään ja
  - jos avohuollon tukitoimet eivät ole tarkoituksenmukaisia, mahdollisia tai jos ne ovat riittämättömiä ja
  - jos **sijaishuollon** arvioidaan olevan lapsen edun mukaista (ks. Lastensuojelulaki 16 §).
- Huostaanotossa asiakkaana ovat yleensä sekä lapsi että hänen **huoltajansa**. Lastensuojelulaki edellyttää, että kaikissa huostaanottotilanteissa otetaan ensisijaisesti huomioon lapsen etu.

Vrt. **käsitekaavio**.

Alkuun | **Hakemistoon**

137

lapsen sijaishuolto; sijaishuolto

sv: vård utom hemmet; vård av barn utom hemmet

en: substitute care; ~placement in substitute care

huostaanoton perusteella järjestetty lapsen huolto

Vrt. **käsitekaavio**.

Alkuun | **Hakemistoon**

138

sopimukseen perustuva huostaanotto

sv: omhändertagande *n* enligt avtal

en:

asiakkaan ja kunnan lastensuojelusta vastaavan
toimielimen yhteisesti sopima **huostaanotto**

Vrt. **käsitekaavio**.

Alkuun | **Hakemistoon**

139

tahdonvastainen huostaanotto

sv: tvångsomhändertagande *n*

en: involuntary taking into custody

vastoin **asiakkaan** tahtoa toteutettu **huostaanotto**

Vrt. **käsitekaavio**.

Alkuun | **Hakemistoon**

140

kiireellinen huostaanotto

sv: brådskande omhändertagande *n*

svSE: akut omhändertagande *n*

en: emergency taking into custody; ~emergency admission

välittömässä vaarassa tai muuten pikaisen **sijaishuollon** tarpeessa olevan lapsen **huostaanotto**

- Lastensuojelulain mukaan kiireellinen huostaanotto lakkaa 14 päivässä, ellei sitä oteta käsiteltäväksi varsinaisena huostaanottona (ks. Lastensuojelulaki 18 §).

Vrt. **käsitekaavio**.

Alkuun | **Hakemistoon**

141

alistushuostaanotto

sv:

en:

huostaanotto, josta tehdyn **hallintopäätöksen** vahvistaa lääninoikeus

- Lastensuojelulain mukaan kaikki **tahdonvastaiset huostaanotot** sekä huostaanotot, joissa **asianosaisia** ei syystä tai toisesta ole voitu kuulla, on aina alistettava lääninoikeuden vahvistettaviksi.
- Seuraavissa tapauksissa huostaanottopäätöstä ei kuitenkaan tarvitse alistaa lääninoikeuden vahvistettavaksi:

- o **kuultavan** asuin- tai oleskelupaikkaa ei kohtuullisin toimenpitein voida selvittää,
- o kuulematta jättämistä voidaan pitää perusteltuna lapsen tai kuultavan yhteydenpidon puuttumisen vuoksi (ks. Lastensuojelulaki 17 §).

Vrt. **käsitekaavio**.

Alkuun | **Hakemistoon**

142

jälkihuolto <lastensuojelu>

sv: eftervård

en: after-care (for children, alcoholics, ex-prisoners)

sijaishuollon päätyttyä annettava lapsen tai nuoren elämäntilannetta tukeva huolto

- Jälkihuoltoon kuuluvista tukitoimista vastaa kunnan lastensuojelusta vastaava toimielin, ja niillä pyritään helpottamaan lapsen tai nuoren elämää sijaishuollon päätyttyä. Velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen lakkaa, kun lapsi täyttää 21 vuotta (ks. Lastensuojelulaki 34 §).

Vrt. **käsitekaavio**.

Alkuun | **Hakemistoon**

143

tahdosta riippumaton hoito

sv: vård oberoende av vilja
en: ~involuntary care

sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaalle hänen tahdostaan huolimatta annettava hoito

- Sosiaali- ja terveydenhuollossa **palvelujen tuottaja** voi ottaa asiakkaan hoidettavaksi hänen tahdostaan riippumatta esimerkiksi silloin, kun on syytä epäillä asiakkaan joutuvan suureen hengen- tai terveydenvaaraan tai kun hän on vaaraksi itselleen tai ympäristölleen.
- Muun muassa tartuntatautilaki, mielenterveyslaki ja päihdehuoltolaki viittaavat käsitteeseen tahdosta riippumaton hoito.

Alkuun | Hakemistoon

144

tahdonvastainen hoito

sv: tvångsvård
en: ~involuntary treatment; ~involuntary care

sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaalle vastoin hänen omaa tahtoaan annettava hoito

- Muun muassa laki kehitysvammaisten erityishuollosta viittaa käsitteeseen tahdonvastainen hoito.

Alkuun | Hakemistoon

145

hallintopäätös

sv: förvaltningsbeslut *n*

en: administrative decision; < decision

toimenpide, jolla hallintoviranomainen ratkaisee jonkin asian tai jättää sen ottamatta tutkittavaksi

- Hallintopäätökset kirjataan aina päätösasiakirjoiksi, ja niihin liitetään tiedoksianto ja muutoksenhakuosoitus. Esimerkiksi **sosiaali-** ja **terveydenhuollon** asiakasmaksupäätökset sekä päätökset tahdosta riippumattomasta tai tahdonvastaisesta hoidosta ovat hallintopäätöksiä.
- Hallintopäätöksistä ja hallintoviranomaisista on säädetty muun muassa laissa muutoksenhausta hallintoasioissa (ks. 2 § ja 3 §).

Vrt. **käsitekaavio**.

Ks. myös **Sosiaali- ja terveydenhuollon käsitteitä tietojärjestelmien suunnittelua varten**

[Alkuun](#) | **[Hakemistoon](#)**

146

toiminto

sv: funktion

en: function

toimintakokonaisuuden osa tai yksittäinen vaihe

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

147

toimenpide

sv: åtgärd; behandling

en: procedure

määrätehtävän suorittamiseen tähtäävä
kertaluonteinen toiminta

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

148

suorite

sv: prestation

en: performance

toteutetun toiminnan tai osatoiminnan määrää
ilmaiseva laskennallinen yksikkö

Ks. myös **Sosiaali- ja terveydenhuollon käsitteitä
tietojärjestelmien suunnittelua varten**

[Alkuun](#) | [Hakemistoon](#)

[Terminologia-pääsivulle](#)

[Tietoteknologian osaamiskeskuksen pääsivulle](#)

Päivitetty 16.01.2002 ursula.corner@stakes.fi

[Paluu päävalikkoon](#) - [Paluu tulosalueen pääsivulle](#)